

Asia: Televisio-ohjelman esittäminen asuntohotellin huoneessa

Annettu: 4.6.1996

Musiikin esittäminen televisiovastaanottimen välityksellä asuntohotellin huoneissa oli tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua julkista esittämistä. Sijoittamalla vastaanottimet huoneisiin asuntohotellitoiminnan harjoittaja saattoi ohjelmat yleisön saataviin siten, että asiakkaan tarvitsi vain kytkeä virta vastaanottimeen. Virran kytkemisellä tai sen kytkemättä jättämisellä ei ollut vaikutusta tilanteen tekijänoikeudelliseen arviointiin.

Selostus asiasta

Asuntohotelli X Oy, asiamiehenään hallituksen puheenjohtaja A, on 20.11.1995 päivätyllä kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, tuleeko sillä perusteella, että huoneissa on mini-TV, suorittaa television lähettämistä ohjelmista tekijänoikeuskorvauksia.

Hakija kertoo harjoittavansa majoitustoimintaa Kajaanissa toimintaperiaatteena tarjota matkalaisille kodinomaista edullista asumismuotoa ilman häiritseviä ravintola/yökerhotoimintoja. Hakija kertoo, että majoitusliikkeessä ei ole lainkaan ravintolaa ja että asiakkaille tarjotaan ainoastaan majoitus ja aamiainen. Asuntohotellissa on 20 kahden hengen huonetta, joissa on vuoteet kahdelle, WC-suihku, puhelin, jääkaappi, eteiskomero, kirjoituspöytä, tuoli sekä 14" minitelevisio, josta on mahdollisuus seurata TV-kanavia 1, 2 ja 3. Kuusi yhden hengen huonetta on varusteltu samalla tavalla. Hakija korostaa, että televisioista ei voi katsella videokanavia, kaapeli- tai satelliittilähetyksiä eikä muuta siihen verrattavaa. Yleisissä tiloissa ei ole myöskään keskusradiota eikä äänentoistolaitteita.

Hakija katsoo, että jos asiakas katselee televisiota kodinomaisesti kalustetussa huoneessa, kyseessä ei ole televisio-ohjelman julkinen esittäminen. Perusteluna hakija esittää, että samassa huoneessa jopa kuukausia asuva asiakas on tuon huoneen haltija ja että kyseistä huonetta ei voida määrittellä julkiseksi musiikki- tai muun ohjelman esitykseksi. Hakija toteaa lopuksi, että asiakkaat eivät maksa lisämaksua mistään huoneen varusteesta ja että ainoa mahdollisuus vaikuttaa huoneen hintaan on jättää aamiainen nauttimatta.

Hakija toteaa lausuntopyyntönsä täydennyksessä 27.12.1995, että lainkohdan tulkintaan haetaan ilmeisesti päätös aina korkeinta oikeutta ja ehkä myös EU:n tuomioistuinta myöten, joten asialla tulee olemaan sekä hakijaa koskeva että muuten periaatteellinen merkitys sen seikan toteamisessa, miten pitkälle Teosto voi omavaltaisesti tulkita tekijänoikeuslakia omaksi edukseen perien maksujaan jokaiselta, joka vain sopimukseen nimensä kirjoittaa. Hakija toteaa lopuksi, että se ei ole toistaiseksi puutteellisen lain vallitessa hyväksynyt Teoston esittämää sopimusta.

Helsingin kärjäoikeuden päätös 30.11.1995

Hakija on 27.12.1995 toimittanut lausuntopyyntönsä liitteeksi Helsingin kärjäoikeuden 30.11.1995 antaman päätöksen R 95/5577, jossa hakijaa vastaan nostettu syyte on hylätty näyttämättömänä.

Kärjäoikeus on todennut perusteluissaan, että asuntohotellihuoneet ovat asiakkaan hallinnassa siten, että niihin on pääsy vain asiakkaan suostumuksella, ja ettei hotellissa ole ollut sellaisia julkisia tiloja, joissa olisi ollut televisiovastaanotin. Edellä kerrotuissa olosuhteissa esitetyt musiikkiteokset voidaan hotellihuoneessa esittää siten vain pienelle suljetulle piirille. Asiakkaan tarkoituksena on hotellihuoneen vuokratessaan saada huone siinä olevine laitteineen yksityiseen käyttöönsä ja asumiseensa. Näissä olosuhteissa television katselemisen ja musiikin kuuntelemisen on katsottava kuuluvan asukkaan yksityiselämän piiriin. Kärjäoikeuden mukaan musiikkiteosten esittäminen televisiovastaanottimen välityksellä ei edellä kerrotuissa olosuhteissa ole tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla julkista esittämistä.

Kantaja ja syyttäjät ovat ilmoittaneet tyytymättömyytensä päätökseen, ja kantaja on vastineessaan ilmoittanut valittaneensa päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Teosto ry:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Teosto ry:lle (myöhemmin Teosto) tilaisuuden vastineen antamiseen.

Teosto toteaa vastineessaan, että musiikin esittäminen televisiovastaanottimen välityksellä hotellihuoneissa on tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitettua julkista esittämistä, joka edellyttää oikeudenhaltijoiden suostumusta. Musiikin esittäminen on julkista riippumatta siitä, tarjoaako hotelli majoituksen ohella ravintola- tai muita palveluja. Merkitystä ei ole myöskään sillä, kuinka kauan hotellivieraat keskimäärin viipyvät hotellissa.

Yleisperustelut

Teosto toteaa, että lain esitöiden mukaan tekijällä tulee periaatteessa olla oikeus teoksen hyväksikäyttämiseen kaikissa niissä muodoissa, joilla on tai voidaan ajatella olevan taloudellista tai muuta käytännöllistä merkitystä. Kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa yksityisen esittämisen on katsottu rajoittuvan persoonallisiin tai sosiaalisiin sitein toisiinsa liitettyssä suljetussa piirissä tapahtuvaan esittämiseen. Julkisessa esittämisessä kuulijoita ja katsojia ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty. Jos kuka tahansa voi osallistua tilaisuuteen, tilaisuus on julkinen riippumatta siitä, kuinka moni saapuu paikalle.

Teoston mukaan tekijänoikeusneuvosto on tulkinnut julkisen esittämisen käsitettä varsin laajasti ulottaen sen myös tilanteisiin, joita ei yleisessä kielenkäytössä useinkaan mielletä julkisiksi. Julkisena esittämisenä on pidetty esittämistä niin sanotulle avoimelle piirille eli ennakolta määräämättömälle joukolla, jollaisen esimerkiksi fysikaalisen hoitolaitoksen asiakkaat

muodostavat. Neuvosto on Teoston mukaan tukeutunut kannassaan myös muiden pohjoismaiden lainvalmistelutöihin ja oikeuskäytäntöön sekä Bernin sopimuksen määräyksiin.

Teosto kertoo, että Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan televisiovastaanottimen pitoon hotellihuoneissa tulee saada tekijänoikeuksien haltijoiden lupa ja toiminnasta suorittaa asianmukaiset korvaukset. Samaa kantaa on edustanut myös professori Gunnar Karnell. Ruotsin korkein oikeus on katsonut myös sairaalassa tynnyradioiden välityksellä tapahtuvan musiikin välittämisen julkiseksi esittämiseksi.

Julkisen esittämisen käsitteelle voidaan Teoston mukaan hakea tukea myös tekijänoikeuslain radio- ja televisiolähetyksiä koskevista erityissäännöksistä. Esimerkiksi asunto-osakeyhtiön tai useamman kiinteistön yhteisen yhteisantennin avulla tapahtuvan lähetyksen edelleen lähettäminen on julkista esittämistä, jos liittymiä on vähintään 25, vaikka asukkaat katsovat lähetyksiä omassa kodissaan.

Teosto toteaa, ettei lainsäädäntömme tunne asuntohotellia eikä "pääasiallisesti pidempiaikaiseen" asumiseen tarkoitettua hotellia. Tekijänoikeudellisessa mielessä kyseessä on aina ns. avoin piiri, sillä asukkaaksi pääsee kuka tahansa eikä asiakaspiiriä ole mitenkään etukäteen rajattu tai määrätty. Teoston mukaan asuntohotellin asiakaskunta on heterogeeninen, vaihtuva ja sattumanvaraisesti määräytyvä, eikä asiakkailta ole mitään havaittavaa sidosta keskenään, eivätkä he siten muodosta "persoonallisin tai sosiaalisin sitein toisiinsa liitettyä" suljettua piiriä.

Teosto korostaa, että tekijänoikeudellisessa mielessä "piirinä" on hotellin koko asiakaskunta eikä yhdessä huoneessa kulloinkin oleskeleva asiakas. Asumismuodon mahdollisella "kodinomaisuudella" ei ole myöskään merkitystä, eikä "kodinomaisuutta" ole edes mahdollista määritellä. Hotellin tarjoamilla palveluilla ei ole merkitystä harkittaessa hotellihuoneessa tapahtuvan esittämisen luonnetta, sillä ravintoloissa ja hotellin muissa tiloissa tapahtuvaa esittämistä tarkastellaan erikseen, ja Teostolla on eri tariffit tällaiselle esittämislle. Yleisperustelujensa lopuksi Teosto toteaa, että kuten yleensäkin hotelleissa myös puheena olevassa asuntohotellissa tv-lähetyksiin sisältyviä musiikkiteoksia käytetään julkisessa elinkeinonharjoittamisessa — ansiotarkoituksessa — asiakkaiden viihtyvyyden lisäämiseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

Teosto kertoo, että Helsingin kärjäoikeus on hylännyt hakijaa vastaan nostetun syytteen ja Teoston esittämät vaatimukset. Teosto on valittanut päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Julkinen esittäminen

Helsingin kärjäoikeuden mielestä musiikkiteosten esittäminen televisiovastaanottimen välityksellä kyseisessä asuntohotellissa ei ole tekijänoikeuslain 2 §:n mukaista julkista esittämistä. Teosto toteaa, ettei laissa määritellä julkisen esittämisen käsitettä. Teoston mielestä julkisen esittämisen käsitettä tulkittaessa on otettava huomioon, että "tekijällä tulee periaatteessa olla oikeus teoksen hyväksi käyttämiseen kaikissa niissä muodoissa, joilla on tai voidaan ajatella olevan taloudellista tai

muuta käytännöllistä merkitystä" (vuoden 1976 tekijänoikeuskomitean 1 osamietintö, KM 1980:12 s. 15).

Oikeuskirjallisuudessa T.M. Kivimäki (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvalliset, 1966, s. 33—34) on todennut, että teoksen on katsottava tulleen esitetyksi julkisesti, jos sen kuulijoiden ja näkijöiden lukumäärää ei ole määrätty yksilöllisesti. Kun esittäminen tapahtuu perhe- tai suppeassa ystäväpiirissä, jossa tilaisuuksiin saapuvat muodostavat persoonallisin sitein toisiinsa liitetyn piirin, kysymys on teoksen sallitusta yksityisestä käyttämisestä eikä yleisölle esittämisestä. Kivimäen mukaan sosiaalisten siteiden on katsottu vastaavan persoonallisia siteitä, ja siten myös yhdistyksien, kerhojen tai muiden yksityisten yhteisöjen jäsenten muodostamalle suljetulle piirille tapahtuva esittäminen on katsottu yksityiseksi. Suljetun piirin yksityisluonteen edellytyksenä on, ettei osanottajien lukumäärä ole suuri ja ettei teoksen esittäminen tapahdu ansiotarkoituksessa. Kivimäki on lisäksi todennut, että yleisön viihdyttämiseksi järjestetty tilaisuus on katsottava ansiotarkoituksessa järjestetyksi ja ettei vieraiden lukumäärään tällöin voida kiinnittää huomiota.

Pirkko-Liisa Haarmann on todennut oikeuskäytännössä esitetyn pohjalta, että "lähtökohtaisesti julkinen on sellainen esitys, jonka kuulijoita tai katsojia ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty. Tilaisuus, johon kuka tahansa voi osallistua, on julkinen riippumatta siitä, kuinka moni saapuu paikalle. Peritäänkö tilaisuuteen pääsymaksu vai ei, on vailla vaikutusta." (Tekijänoikeus, lähioikeudet ja oikeus valokuvaan, 1992, s. 95)

Teosto toteaa oikeuskäytännöstä, etteivät julkista esittämistä käsitelleet korkeimman oikeuden ratkaisut (KKO 1934:122, KKO 1961:259, KKO 1968:281) anna suoranaista johtoa nyt tarkasteltavaan kysymykseen.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnoista Teosto toteaa, että niissä on julkisen esittämisen käsitettä tulkittu laajasti ulottamalla se tilanteisiin, joita ei yleisessä kielenkäytössä useinkaan mielletä julkiseksi. Esimerkkinä mainitaan lausunto 1990:14, jossa fyysikaalisten hoitolaitosten asiakaspiirin katsottiin olevan ennalta määräämättömän ja siten muodostavan niin sanotun avoimen piirin, jolloin esittäminen on julkista. Lausunnossa on lisäksi todettu, että tilaisuuteen tosiasiallisesti osallistuvien määrällä ei ole merkitystä julkisuuden arvioinnissa. Lausunnon mukaan siinä ilmaistut kannat perustuvat pohjoismaiseen lainvalmisteluun ja oikeuskäytäntöön sekä Bernin sopimuksen määräyksiin.

Teosto perustelee kantaansa myös Bernin sopimuksen määräyksillä ja niiden tulkinnoilla. Bernin sopimuksen 11 bis artiklan 1 kappaleen mukaan teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia muun muassa "(iii) teoksen yleisradioinnin välittäminen yleisölle kaiuttimella tai muulla samankaltaisella merkkien, äänen tai kuvien siirtämiseen käytettävällä laitteella." Edellä mainittu kohta lisättiin Teoston mukaan sopimukseen siksi, että asiakkaiden viihdyttäminen erilaisissa tiloissa, muun muassa hoteleissa, oli yleistynyt. Bernin sopimuksen kommentaarissa sopimuksen edellä mainittua kohtaa on tulkittava siten, ettei tekijän yleisradioyhtiölle antama lisenssi kata kaikkea yleisradiolähetyksen kaupallista tai ei-kaupallista käyttöä. "Vaikka lähetyksen vastaanottavien henkilöiden määrää ei voida varmuudella saada selville, tekijä katsoo yleisradiointilupansa kattavan vain yleisön suoran signaalivastaanoton perhepiirissä. Jos vastaanotto tapahtuu laajemman piirin

viihdyttämiseksi, usein ansiotarkoituksessa, uusi yleisö kykenee nauttimaan teoksesta ja kyseessä lakkaa olemasta pelkästään yleisradiointi. Tekijälle on annettu määräämisvalta hänen teoksensa uuteen julkiseen esittämiseen." (Guide to the Berne Convention, Geneva 1978, s. 68—69)

Teosto viittaa vastineessaan myös Suomen tekijänoikeuslain julkista esittämistä koskevan säännöksen kanssa identtiseen lainkohtaan perustuvaan Ruotsin korkeimman oikeuden kahteen tuomioon, joille voidaan Teoston mukaan antaa merkitystä tulkittaessa Suomen vastaavaa säännöstä. Ruotsin korkeimman oikeuden tuomiossa (HD 27.3.1980, vastineen liite 1) on katsottu, että riippumatta siitä, kuunnellaanko musiikkia tai katsellaanko huoneissa televisiolähetystyksiä, kyseessä on julkinen esittäminen, kun lähetys saatetaan hotellihuoneisiin, ja että musiikki on osa yrityksen toimintaa ja tämä hyväksikäyttö tapahtuu sellaisessa laajuudessa, jolla korvauksien suhteen on käytännöllisesti merkitystä tekijöille. Keskusradion avulla tapahtuvaan esittämiseen ja radio- ja televisiovastaanottimien pitoon huoneissa tulee siten saada lupa ja toiminnasta suorittaa asianmukaiset korvaukset. Samaa on esittänyt Teoston mukaan myös professori Gunnar Karnell (vastineen liite 2).

Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisussa (HD 21.12.1988, liite 3) on katsottu, että myös sairaalan yksittäisten potilaiden käytössä olevien ns. tyynyradioiden välityksellä tapahtuva välittäminen kuunneltavaksi oli julkista esittämistä. Julkista esittämistä on perusteltu sillä, että laki perustuu sanamuotoaan laajemmalle julkisuus käsitteelle ja että lakia käsitellen lakivaliokunnan mukaan oikeuden tulisi ulottua kaikkeen esittämiseen, joka ei tapahdu suljetussa ryhmässä. Lisäksi on todettu, että esitys on lähtökohtaisesti julkinen, kun läsnäolomahdollisuus on periaatteessa avoin kaikille, ja että suljetun piirin jäsenten välillä tulee olla ilmeinen yhteys. Edellä mainituilla perusteilla ja koska kyseessä on heterogeeninen, muuttuva ja tilapäinen ryhmä ilman varsinaista sisäistä yhteyttä, kyseessä on julkinen esittäminen.

Teoston mukaan julkisen esittämisen käsitteelle voidaan hakea tukea myös radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettämisestä koskevista tekijänoikeuslain 25 h ja 25 i §:stä. Opetusministeriön työryhmän vuonna 1984 julkaisemassa raportissa (1984:18) todetaan, että esityksen julkisuutta arvioitaessa on otettava muun muassa huomioon, voiko verkkoon liittyä lisää talouksia ja liittykö toimintaan ansiotarkoitus. Hallituksen esityksen (HE 235/1985 vp) mukaan edelleenlähettäminen on tekijänoikeuslain 2 §:n mukaista julkista esittämistä ja yleisöksi katsotaan henkilöittäin määrittelemätön vastaanottajajoukko. Teosto toteaa yhteispohjoisesta lainvalmistelusta saatavan tukea siihen, että myös Suomessa tulisi katsoa edelleen lähettämisen ja siten myös julkisen esittämisen olevan kyseessä, jos yhteisantennissa on vähintään 25 liittymää. Teosto toteaa lopuksi, että tekijänoikeudessa julkinen esittäminen on saanut varsin laajan tulkinnan.

Asuntophotelli

Teosto katsoo, ettei pidempiaikaisen asumisen kriteerillä ole merkitystä julkisen esittämisen tekijänoikeudellisessa arvioinnissa. Teosto toteaa, ettei lainsäädäntömme tunne asuntophotellia ja että kaikkiin hotelleihin sovelletaan samoja säännöksiä. Teosto katsoo, ettei rajanvetoa voida edes tehdä sillä perusteella, onko asuminen hotellissa pääsääntöisesti pidempiaikaista vai ei, koska Teostolla ei ole valtuuksia tutkia majoitusluetteloita eikä maksuvelvollisuus voi perustua pelkkään

hotellinomistajan yksipuoliseen ilmoitukseen. Teosto katsoo, että riippumatta siitä, kuinka kauan huoneessa keskimäärin asutaan, kyseessä on ns. avoin piiri tekijänoikeudellisessa mielessä. Hotellin asukkaaksi pääsee kuka tahansa eikä asiakaspiiriä ole mitenkään etukäteen rajattu tai määrätty.

Käräjäoikeus on katsonut, että huoneet ovat asiakkaiden hallinnassa siten, että niihin on pääsy vain asiakkaiden suostumuksella, ja että hotellin julkisissa tiloissa ei ole ollut televisiovastaanotinta. Teosto katsoo, että niiden henkilöiden piiri, joilla on pääsy huoneeseen, ei ole tavallisessa hotellihuoneessa yhtään sen suurempi kuin asunhotellissakaan. Teosto katsoo lisäksi, että käräjäoikeus on virheellisesti tarkastellut yhdessä hotellihuoneessa kulloinkin oleskelevaa asiakasta "piirinä" ja että todellisuudessa piiri tekijänoikeudellisessa mielessä on koko asiakaskunta, kuten esimerkiksi Karnell on todennut aiemmin mainitussa kirjoituksessaan.

Kodinomaisuuteen vetoamisesta Teosto toteaa, että tekijänoikeusmaksujen suorittamisvelvollisuus ei voi riippua hotellihuoneen kalustuksesta ja että lausuntopyynnössä oleva huoneiden varustuksen kuvailu tuo mieleen tavanomaisen hotellihuoneen. Teosto katsoo, että se että jotkut asukkaat viettävät hotellissa yhtäjaksoisesti pidempiä aikoja, ei tee hotellista heidän kotiaan tai siihen verrattavaa. Kuka tahansa voi Teoston käsityksen mukaan yöpyä hotellissa vaikka vain yhden yön.

Teosto katsoo, etteivät myöskään hotellissa tarjottavat palvelut ratkaise huoneessa tapahtuvan esittämisen julkisuuden astetta ja ettei oheispalvelujen tarjoaminen muuta esittämistapahtuman luonnetta. Teosto korostaa, että majoitus- ja ravintolatiloihin esitettävää musiikkia on tarkasteltava toisistaan riippumatta, eikä majoitustilojen yhteydessä mahdollisesti harjoitettava ravintolatoiminta voi millään tavoin vaikuttaa majoitustiloissa esitettävän musiikin tekijänoikeudelliseen kohteluun. Vastineen liitteenä 4 on majoitustiloissa ja toisaalta ravintolatiloihin esitettävälle musiikille sovitut tariffit.

Vastineensa lopuksi Teosto toteaa, että korvauksia ei vaadita hotellin asukkailta vaan hotellin omistajalta, joka käyttää tv-lähetyksiin sisältyviä musiikkiteoksia asiakkaidensa viihtyvyyden lisäämiseen ja näin muodoin omaan ansiotoimintaansa. Suljetun piirin yksityisluonteen edellytyksenä on, ettei teoksen esittäminen tapahdu ansiotarkoituksessa.

Teosto katsoo, että tv-laitteet on sijoitettu huoneisiin nimenomaan asiakkaiden viihtyvyyden lisäämiseksi ja siten ansiotarkoituksessa hakijan liiketoiminnan tukemiseksi. Teosto toteaa, että mitä ilmeisimmin hotellin kävijämäärä olisi huomattavasti pienempi, jollei huoneissa olisi tv-laitteita, sillä matkatöissä vieraalla paikkakunnalla olevalla ei useinkaan iltaisin ole muuta tekemistä kuin tv:n katselu.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Suojaa saavien teosten luettelossa mainitaan muun muassa sävellysteos, näyttämöteos ja elokuvateos. Säännöksen teoslajiluettelo ei ole tyhjentävä, vaan teos voi ilmetä myös muulla tavalla. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote on riittävän itsenäinen ja omaperäinen yltääkseen niin sanottuun teostasoon. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijän yksinoikeuksiin sisältyy sekä taloudellisia että moraalisia oikeuksia.

Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin tekijänoikeuslain 2 luvussa mainituin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Saman pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Säännöksessä todetaan lisäksi, että julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä.

Tekijän yksinoikeutta käyttää teosta hyväkseen on määritelty myös kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyssä Bernin yleissopimuksessa (SopS 79/86). Sopimuksen 11 bis artiklan 1 kappaleen mukaan teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia muun muassa "(iii) teoksen yleisradioinnin välittäminen yleisölle kaiuttimella tai muulla samankaltaisella merkkien, äänen tai kuvien siirtämiseen käytettävällä laitteella." Teosto on vastineessaan viitannut edellä mainitun artiklan tulkintaan, jonka mukaan "tekijälle on annettu määräämisvalta hänen teoksensa uuteen julkiseen esittämiseen" (Guide to the Berne Convention, 1978, s. 68—69).

Tekijänoikeus on tekijänoikeuslain 43 §:n 1 momentin mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Julkinen esittäminen

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin muun muassa silloin, kun se esitetään julkisesti. Tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluu siis vain teoksen julkinen esittäminen. Sen sijaan yksityisessä, lähinnä perhe- ja ystäväpiirissä tapahtuva esittäminen, on sallittua ilman oikeudenhaltijan lupaa. Tämä on todettu muun muassa vuoden 1953 komiteanmietinnössä (KM 1953:5, s. 47), jonka mukaan "on nimittäin katsottava asianmukaiseksi, että teos, joka jo on ilmestynyt, saadaan vapaasti esittää yksityisessä piirissä."

Oikeuskirjallisuudessa omaksutun vakiintuneen käsityksen mukaan esittämällä tarkoitetaan tekijänoikeuslaissa teoksen esittämistä yleisölle sekä välittömästi elävänä esityksenä että teknisin apuvälinein, jolloin teos esitetään radio- tai televisiolähetysten välityksellä, äänilevyä soittamalla tai filmiä esittämällä.

Tekijänoikeuslakiin ei ole sisälly julksen esittämisen määritelmää. Lain tulkinnassa on sen vuoksi nojaututtava lainvalmistelutöihin ja oikeuskäytäntöön. Tekijänoikeuslain valmistelu perustuu pohjoismaiseen yhteistyöhön, minkä vuoksi Suomen tekijänoikeuslaki on hyvin pitkälle yhteneväinen muiden pohjoismaisten lakien kanssa. Sen vuoksi muiden pohjoismaiden lainvalmistelutyöt ja oikeuskäytäntö voivat sisältää aineistoa, jolla on merkitystä Suomen tekijänoikeuslakia tulkittaessa. Lakia tulkittaessa on lisäksi otettava huomioon Suomessa 1.11.1986 voimaan tullut Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (SopS 79/86).

Tekijänoikeuslakiin ei sisälly myöskään määritelmää siitä, mihin asetetaan raja julkisen ja yksityisen esittämisen välillä. "Missä raja on vedettävä yleisön ja yksityisen piirin välille, voi kuitenkin käytännössä aiheuttaa vaikeuksia. Yleisesti pätevää määritelmää kummastakaan käsitteestä tuskin voidaan antaa, vaan on jokainen tapaus arvosteltava erikseen elämän yleisten sääntöjen mukaan ja ratkaisu erimielisyyden sattuessa jätettävä oikeuskäytännön varaan." (mietintö s. 47)

Julkista esittämistä ei lähtökohtaisesti ole kodissa, yksityisessä ystäväpiirissä tai yksityisessä seuralämässä tapahtuva esittäminen. Julkisena esittämisenä sen sijaan voidaan pitää esimerkiksi musiikin esittämistä ravintoloissa ja vastaavissa paikoissa. Julkisuuden kriteerinä on tällöin se, että periaatteessa kuka tahansa voi päästä sellaiseen tilaisuuteen.

Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on pidetty lähtökohtana sitä, että esittäminen on julkista, kun kuulijoita tai katsojia ei ole ennakolta yksilöllisesti määrätty eli kun kuka tahansa voi osallistua tilaisuuteen. Oikeuskirjallisuudessa on tällöin puhuttu niin sanotusta avoimesta piiristä. Tilaisuuden maksullisuudella tai maksuttomuudella taikka paikalla olevien henkilöiden lukumäärällä ei ole merkitystä julkisuuden arvioinnissa. Merkitystä ei ole myöskään sillä, välitetäänkö teos esittämisessä läsnä olevalle yleisölle suoraan vai tapahtuuko lähetys erityisten teknisten laitteiden välityksellä. Esimerkiksi tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1986:12 on käsitelty julkisen esittämisen ja yksityisen piirin välistä rajanvetoa ja todettu, että esittäminen on aina julkista, kun se tapahtuu ennalta määräämättömälle joukolle.

Suljetussa piirissä tapahtuva esittäminen ei yleensä ole julkista. Oikeuskirjallisuudessa T.M. Kivimäki (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, 1966, s. 34) on kuitenkin katsonut, että esittämistä on pidettävä julkisena vaikka yleisön osallistumisoikeus on ennalta määrätty, jos läsnäolijoiden määrä saattaa nousta huomattavan suureksi. Myös erilaisten yhdistysten jäsenkunnalleen järjestämiä tilaisuuksia on pidetty julkisina ainakin silloin, kun yhdistyksen jäseneksi pääsee kuka tahansa jäsenmaksun maksamalla.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa on erityisesti määritelty yksi tapaus, jolloin esittämisen on katsottava olevan julkista: julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Tällaisesta julkisesta esittämisestä todetaan vuoden 1953 komiteamietinnössä:

"Milloin teoksen saattaminen toisten saataviin tapahtuu ansiotoiminnan yhteydessä, näyttää nimittäin kohtuulliselta ulottaa tekijän yksinoikeus sellaiseen esittämiseen silloinkin kun se

tapahtuu suljetulle piirille, esim. liikkeen toimistohenkilökunnalle tai työläisille. --- Viime aikoina on nimittäin tullut yhä yleisemmäksi, että teollisuusyritykset ja muut suuremmat ansiotoimintaa harjoittavat liikkeet työpaikoilla esittävät radion, gramofonin tai muun sellaisen laitteen välittämää musiikkia edistääkseen työläisten tai henkilökunnan työtehoa tai viihtymystä. --- Kun musiikin esittäminen siis tuottaa liikkeen harjoittajalle huomattavaa etua, on katsottu asianmukaiseksi, että hän suorittaa kohtuullisen korvauksen esitettyjen sävellysten tekijöille, vaikkakaan kuulijakuntaa ei voida rinnastaa yleisöön varsinaisessa mielessä. --- Toinen tapaus, jota ehdotettu määräys myös tulisi koskemaan, on se, kun ravintoloitsija järjestää musiikkia ravintolan huoneistossa pidettävää yksityistä juhlaa varten." (s. 47—48)

Käsitteestä "suurehko" on oikeuskirjallisuudessa Pirkko-Liisa Haarmann (Tekijänoikeus, lähioikeudet ja oikeus valokuvaan, 1992, s. 97) todennut, että 20 hengen piiri ei ole koskaan suurehko, että 50 hengen piiri on aina suurehko ja että 20—50 hengen piirin kohdalla vastauksen antamiseen tarvitaan lisäkriteereitä.

Suomessa korkein oikeus on käsitellyt julkista esittämistä ratkaisussa KKO 1968 II 81 (Y Oy), jossa linja-auton omistaja veloitettiin suorittamaan säveltäjälle hyvitys auton kaiuttimien välityksellä matkustajille esitetyistä Oy Yleisradio Ab:n lähettämistä sävelteoksista. Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisussa NJA 1980, johon myös Teosto on vastineessaan viitannut, esittämistä pidettiin julkisena, kun hotellivieraat saattoivat kuunnella musiikkia keskusradiosta ja seurata televisio-ohjelmia huoneissaan olevista televisioista. Molemmissa edellä mainituissa oikeustapauksissa oli kyse niin sanotulle avoimelle piirille tapahtuvasta julkisesta esittämisestä.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt julkista esittämistä useissa lausunnoissaan ja muun muassa todennut, että televisio-ohjelmien esittäminen vangeille (1986:11), opetustoiminnassa tapahtuva esittäminen (1987:2) ja musiikin esittäminen fysikaalisissa hoitolaitoksissa (1990:14) oli julkista esittämistä ja että valokuvan näyttäminen eläkeläisseurassa, johon kaikilla tietyn paikkakunnan eläkeläisillä oli mahdollisuus osallistua (1986:12), oli julkista näyttämistä. Lausunto 1993:1 koski puolestaan televisiolähetysten edelleen lähettämisen julkisuutta.

Televisio-ohjelmien seuraaminen Asuntohotelli X Oy:n hotellihuoneissa

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä on kysymys siitä, onko television katseleminen lausuntopyynnön kohteena olevan asuntohotellin yksittäisessä huoneessa yksityisessä piirissä tapahtuvaa television katselua vai onko kysymyksessä asuntohotellin omistajan toimesta tapahtuva televisio-ohjelman julkinen esittäminen.

Hakijan selvityksen mukaan asuntohotellissa ei ole hotellin sisäistä keskusradiota eikä huoneisiin sijoitettuja televisiovastaanottimia ole kytketty minkäänlaiseen kaapeliverkkoon. Hakija on kuitenkin sijoittanut keskusantenniin kytketyt televisiovastaanottimet huoneisiin ja siten tarjonnut asiakkaalle television katselumahdollisuuden. Julkisen esittämisen kannalta ei ole merkitystä, kytkeekö asuntohotellin asiakas virran televisiovastaanottimeen katsoakseen ohjelmaa tai kuinka monta henkilöä osallistuu hänen kanssaan ohjelman katselemiseen.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että musiikin esittäminen televisiovastaanottimen välityksellä asuntohotellin huoneissa on tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua julkista esittämistä. Asuntohotellin toiminta on julkista elinkeinonharjoittamista, ja kenellä tahansa on mahdollisuus päästä asuntohotellin asiakkaaksi. Asuntohotellin asiakaspiiriä ei ole myöskään mitenkään etukäteen rajattu tai määrätty. Lausuntopyyntöä esitetystä tapauksessa on siten kyseessä niin sanottu avoin piiri, joka muodostuu ennalta määräämättömästä ihmisjoukosta ja johon kenellä tahansa on mahdollisuus osallistua huonemaksun maksamalla. Julkisen esittämisen kriteerin täyttymisen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuinka moni asuntohotellin asiakas tosiasiaassa seuraa televisiolähetystä huoneessaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että sijoittamalla vastaanottimet huoneisiin hakija saattaa ohjelmat yleisön saataviin siten, että asiakkaan tarvitsee vain kytkeä virta vastaanottimeen. Virran kytkemisellä tai sen kytkemättä jättämisellä ei ole vaikutusta tilanteen tekijänoikeudelliseen arviointiin.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lisäksi, ettei hotellihuoneiden kodinomaisuudella tai hotellin tarjoamalla ravintola- ja muilla oheispalveluilla ole vaikutusta hotellihuoneisiin järjestetyn television katselumahdollisuuden tekijänoikeudelliseen arviointiin.